

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук, професора,
професора кафедри англійської філології і перекладу Київського
національного лінгвістичного університету

Демецької Владислави Валентинівни

про дисертацію Миколишеної Тетяни Вікторівни на тему
**МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ
КАРТИНИ ЧАРІВНОГО СВІТУ Р. ДАЛА В АНГЛО-
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.16 – перекладознавство

Дослідження у галузі сучасного перекладознавства спрямовані, зокрема на вирішення проблем художнього перекладу, але питання перекладу дитячої літератури, на жаль, донедавна залишалося поза увагою вчених в українській науковій площині. Писати твори дитячої літератури, а тим більш їх перекладати – складний творчий процес, який потребує крім знання двох мов, двох культур та жанрово-стилістичних ознак текстів дитячої літератури також розуміння та урахування психологічних особливостей реципієнтів перекладу, власне дитячої аудиторії. Особливої ваги тут набуває розуміння «мовного портрету» автора, його індивідуальної картини світу поряд із врахуванням креативності перекладача, від якого залежить ступінь семантико-структурної, і ширше – лінгвокультурної адаптації вихідного тексту в перекладі.

З огляду на зазначене, актуальність дослідження не викликає жодного сумніву, адже саме міждисциплінарний підхід уможливорює розв'язання проблем, пов'язаних із визнанням творчої природи перекладу як засобу міжкультурного й концептуального трансферу, де відтворення картини чарівного світу англійської літературної казки посідає своє чільне місце. Звідси логічною убачається й мета роботи, яка передбачає з'ясування особливостей відтворення мовностилістичних засобів, що використовуються для актуалізації картини чарівного світу дитячих творів Р. Дала, в англо-українському перекладі на основі таких методологічних інструментів, як перекладацька домінанта та перекладацька стратегія.

Т.В.Миколишиній вдалося вповні вирішити низку завдань, а саме уточнити поняття картини світу, спираючись на теоретичний аналіз сучасних лінгвістичних і перекладознавчих розвідок; окреслити особливості відтворення фантастичного світу дитячих творів у перекладі; з'ясувати стратегії відтворення чарівного світу в дитячому циклі Р.Дала;

розглянути особливості перекладознавчого дослідження ідіостилю Р. Дала; виокремити та класифікувати перекладацькі домінанти дитячих творів Р. Дала; охарактеризувати специфіку відтворення фонографічної, лексичної, граматичної та семасіологічної домінант дитячих творів Р. Дала українською мовою.

Вірогідність отриманих результатів підтверджується релевантним обсягом проаналізованого матеріалу, що представлений дитячими творами Р. Дала та їхніми україномовними перекладами, виконаними В. Морозовим: "James and the Giant Peach" ("Джеймс і гігантський персик"), "Charlie and the Chocolate Factory" ("Чарлі і шоколадна фабрика"), "The BFG" ("ВДВ (Великий Дружній Велетень)"), "The Witches" ("Відьми") та "Matilda" ("Матильда"). Заслугує на увагу аналітична частина вибірки, загальна кількість якої складає 5470 мовних / мовностилістичних одиниць, що віддзеркалюють індивідуальний стиль автора в основних текстових контекстах. У вивченні цього матеріалу Т.В. Миколишина спирається на фундаментальні принципи сучасної гуманітарної парадигми у перекладознавчій перспективі, зокрема такі, як антропоцентризм, міждисциплінарність, поліпарадигматизм, діяльнісноцентризм.

Методологія дослідження, його об'єкт і предмет, а також і результати роботи зумовили її наукову новизну, яка визначається тим, що в ній вперше досліджено особливості відтворення у перекладі індивідуально-авторської картини світу письменника за допомогою виокремлення та класифікації домінант його індивідуального стилю; здійснено комплексний аналіз індивідуального стилю Р. Дала, стратегій та методів його відтворення в українському перекладі; уточнено дефініцію поняття перекладацької домінанти; запропоновано комплексну модель перекладознавчого аналізу картини чарівного світу дитячих творів з урахуванням впливу національно-культурних та особистісних (образів автора та перекладача) чинників.

Вибір об'єкта і предмета дослідження спрогнозував і логіку побудови роботи. У першому розділі – *"Картина чарівного світу Р. Дала як об'єкт перекладознавчого дослідження"* – обґрунтовано теоретико-методологічні засади перекладацького відтворення картини чарівного світу дитячих творів Р. Дала в українському перекладі. Для відтворення всіх особливостей першотвору мовою перекладу інтерпретатору як представнику іншої лінгвокультури, що має своє власне світовідчуття, необхідно знайти відмінності між вихідною та цільовою картинами світу та найбільш влучні засоби їх подолання в перекладі.

Другий розділ роботи *"Ідіостиль Р. Дала як втілення концепції чарівного світу в оригіналі та перекладі"* присвячено дослідженню особливостей іншомовного відтворення індивідуального стилю автора, що як вербалізована модель авторської свідомості дозволяє лінгвально інтерпретувати маркери мовної особистості письменника та засади формування його авторського кредо. У цьому розділі Т.В.Миколишина пропонує класифікацію перекладацьких домінант у казках Р. Дала, яка базується на трирівневій лінгвохудожній моделі перекладознавчого аналізу, що дозволяє виділити мега-, макро- та мікрообрази вихідного тексту. Стверджується, що аналіз перекладацьких рішень стосовно відтворення домінант першотвору доцільно проводити на рівні мікрообразів, що мають мовностилістичний характер, а отже припускають творче опрацювання задля збереження макрообразів художнього характеру та мегаобразу, в якому сконцентровано головну ідею твору.

Третій розділ роботи *"Специфіка відтворення мовностилістичних домінант дитячого циклу Р. Дала українською мовою"* присвячено порівняльному аналізу особливостей відтворення мовностилістичних домінант дитячих творів письменника, що виступають засобами художнього конструювання картини фантастичного світу. У результаті дослідження виявлено, що специфіка дитячої літератури та сильна позиція питомої казки в українській літературній полісистемі зумовлюють переважання стратегії одомашнення у перекладі досліджуваних творів Р. Дала, що, у свою чергу, виправдовує високий рівень маніпулятивного втручання перекладача за рахунок різнорівневих трансформацій.

Самостійність і цільність дисертації, виконаної у руслі проблематики перекладознавчої школи проф. Ребрія О.В., безсумнівне теоретичне і практичне значення результатів, що їх продемонструвала авторка, неминуче викликають науковий інтерес, а звідси й питання та побажання, що мають не вирішальний, а радше дискусійний характер:

- У науковій новизні зазначається, що у роботі вперше «здійснено комплексний аналіз індивідуального стилю Р.Дала, стратегій та методів його відтворення в українському перекладі» (стор.21). Питання в тому, як Т.В. Миколишена розуміє ключові для перекладознавства поняття стратегії й методу перекладу, і у який спосіб у роботі висвітлено методи перекладу жанру літературної казки?

- У роботі заявлено про те, що поліпарадигмальний підхід забезпечує комплексне дослідження індивідуального стилю Р.Дала в аспекті його мовностилістичних засобів у створенні чарівної картини світу в перекладі

(стор.21). Зрозуміло, що з цієї точки зору системно-структурні методи аналізу допомагають виявляти, інвентаризувати й систематизувати фонетичні, лексичні, словотвірні, фразеологічні, граматичні та інші особливості стилю автора й жанру тексту, натомість антропоцентричні дослідження сфокусовані на мовних особистостях автора й перекладача, які у межах цього напрямку досліджуються з огляду когнітивних, психолінгвістичних, етнолінгвістичних, лінгвокультурологічних засад. Крізь цю призму вивчається також і мовна картина світу автора, механізми її формування, специфіка його мовного портрету. Іншими словами, комплексний підхід передбачає і широке залучення міждисциплінарних методів аналізу, які не отримали свого висвітлення у вступі роботи. Думаю, що згаданий авторкою «порівняльно-перекладацький аналіз» (стор.21) не є коректним, адже у дисертації йдеться про критику перекладу, а отже про застосування *перекладознавчого* аналізу.

- На стор. 67 авторка пропонує систему складників «Картини чарівного світу дитячих творів Р.Дала», до яких зараховує топофон, хронотоп, приховані смисли, систему персонажів, мотивну організацію творів, постановку та вирішення недитячих проблем, індивідуальний стиль автора, ілюстрації (див. Рис.2, с.67). Певна еклектичність цієї системи потребує уточнення, а саме: якщо хронотоп, система персонажів і мотивна організація творів вписуються в контекстуальний підхід до вивчення жанру казки в перекладі, тоді який аспект або підхід віддзеркалюють «постановка та вирішення недитячих проблем» й «ілюстрації»? Крім того, що розуміється під «прихованими смислами» – авторські імплікатури, підтекст, – і чому саме цей і решта складників не об'єднуються в індивідуальний стиль автора, натомість виокремлюються кожний окремо поряд із ним? Що тоді інкорпорується в поняття «індивідуальний стиль автора»? І ще: авторка справедливо стверджує про те, що хронотоп є жанроутворювальною категорією (стор.68), питання в іншому – які завдання вирішує диференціація понять «топофон» і «хронотоп», адже, як відомо, хронотоп передбачає включення як локальних, так і темпоральних маркерів?

- Логічною і стрункою видається запропонована Т.В.Миколишеною модель мегаобразу чарівного світу, цілісність якого вибудовується через систему макрообразів (стор.115), засобами зображення яких виступають стильові домінанти (стор.118). У свою чергу стильовими домінантами постають: «ігровий елемент», «досягнення комічного ефекту», «бунтарство та порушення стандартів», «експресивність», «контраст» (стор.118). Хотілося би почути, як співвідносяться складники чарівної картини світу з

макрообрами та стильовими домінантами з огляду завдань перекладу? І як окремі мовностилістичні домінанти слугують відтворенню заявлених стильових домінант?

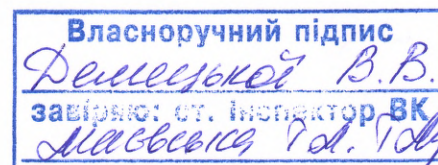
У цілому дисертаційна робота Т.В.Миколишеної є завершеним і самостійним дослідженням, актуальність і теоретична й практична цінність якого не викликають сумнівів, адже його результати слугують певним внеском у розвиток теоретичних і практичних засад жанрології перекладу.

Усі головні положення роботи пройшли необхідну апробацію на 6 міжнародних і всеукраїнських конференціях та викладені у 12 науково-практичних одноосібних публікаціях, у тому числі в 5, що опубліковані у фахових виданнях України, й в 1 закордонній.

На підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом та публікаціями вважаємо, що дисертаційне дослідження **«Мовностилістичні особливості відтворення картини чарівного світу Р.Дала в англо-українському перекладі»** відповідає всім чинним вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 565 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 та № 567 від 27.07.2016р.), а його авторка – **Миколишина Тетяна Вікторівна** – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.16 – перекладознавство.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри
англійської філології і перекладу
Київського національного
лінгвістичного університету

Демецька В.В.

Підпис д. ф. н., проф. **Владислави Володимирівни Демецької** засвідчую:

Секретар вченої ради

Київського національного лінгвістичного
університету, к.ф.н., доц.

Г. І. Лиса

Відрук одержано 16. 11. 2018 р.

Вчений секретар спецради Мр. Т.Т. Морозова